N. 33. 11/9 79. Mss.
388

Dono dell' Autore
11 settembre 1879

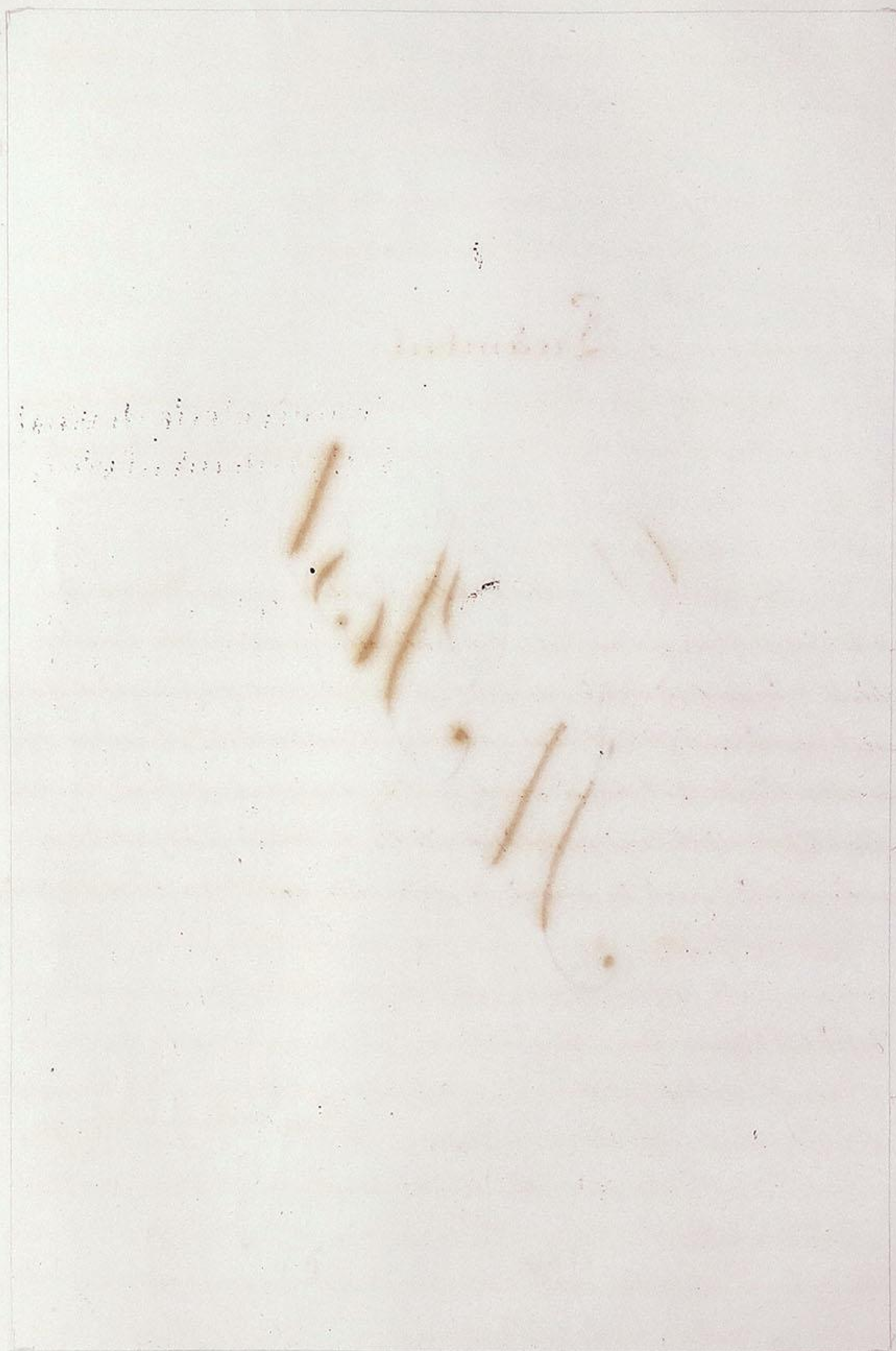

BIBLIOTECA CIVICA DI UDINE

Il est

Preàmbul

Da diviàrs timp mi si presentâ l'idèe di scrivi in furlan un racònt. Ma ogni volte che chèste idèe, o miòr chèste bràme mi vignî in ҫhav, soi restàd prest confusionàd da mil pensîrs. Merite fòrsi il racònt fatt in furlàn? Parcè no scriv in altre lènghe? A fâ tasê ҫhesch pensirs cunvign che diclàri che o'fas soltant par viòdi se riess, lassànd cui lèi, di judicâ se ài fatt ben o mal e se puèss sperâ in avignì di corèzi chèi difièttuzz che al ҫhatarà.

28 Avòst 1879.

Eugenio-Francesco Maruzzi

I

La mior glorie di vinsi
è di perdonà al vint.

Giusti

La gnott del 31 decembar 18.... ère tarde cuandche la nèv penze e cidine flocàve no ère tochade che dal pîd di cuàlchi ghocc. Ogni puàrte ère siaràde e i ferai del pais di P..... cuasi dugh distudàis. L'orlòj de' place batève un' ore e sar Tite al ère anchimò su, in compagnie di so fìje Anùte che spettavin Mèni, sentas dònge il fogolàr.

Passâ cussì miezz' ore cènce che sar Tite e Anùte vessin vièrte boghe, cuandche il pàri fo il prim a dî:

— Un' ore miezze!.... La mê paziense passe la mê bontàd par un fì cussì dìscul. E disint chèstis, si sintì bàti te' puàrte de' chase.

— Pàri, disè Anùte, ài sintùd a bàti.... Al è .... Ecòlo chì.

Ed entràd che al fo, sar Tite, cun fa pluitost brutt, ma che par altri esprimève l'affiètt di ver pàri,

i cridâ:

—— Dontre ventu a chèste ore?

Mèni, confusionàd, no savê ce dî.

—— Tu no tu puèss respuindi.... La vergònze sèi dutte sòre di te. Va pur a durmì che si fevelarin doman matine.

Mèni in fatt lè a durmì cènce vê displasê, mentri so sûr Anute provâ dûl. Sar Tite la confuartâ e.... alin a durmì anghe noàltris, e prèe Dio che tò fràdi devènti bon.

Ritiras duçh tè lor chàmare, Anùte no passâ la gnott cènce impensàssi di sò fràdi che lève incuintri par piàrdi l'amor del pàri.

Intant vignî l'àlbe. Il cil l'ère cènce màgle, e il frêd vève fatt dè nèv une glàce. Anùte, che amàve il fràdi, sintive il bisugn di fevelâ cun lui par slontanâ ogni mal, e lu spietâ postadamèntri dònge la puàrte dè sò çhamare.

Èrin lis vott cuandche Mèni vignî fur e Anùte lu saludâ, e cun afiètt i disè:

—— Mèni mio çhar, il displasê che vin viud jarsère par te, l'è stàd grand e il pàri plui che mài l'è indegnàd di te. Parcè sestu cussì çhatìv? Parcè vastu cun trisç compàgns. Tu sas pur che cui vâ cun lor piàrd ogni stime e si rovine par simpri? Dòpo dutt tu ses in etàd di capî, cènce che o' tal disi, che se il pàri cride lu fas par il

nèstri ben; che cènce che noàltris si sfadijassin a lavorâ, lùi nus praviòd di dutt; che al cir di cuistâ un pôc di fortune; al è l'amì mijôr, e finalmèntri nus lasse la so ròbe. Su: pò Mèni cambie vite; - fas chèst plasê a to sûr...... Alin dal pàri a domandâ perdòn, e a promèti di fâ pulid in avignî.

Mèni nol disê peràule, ma dimostrâ di jèssi con: tènt di fâ ce che avê ditt la sûr.

Sar Tite acèttâ cun plasê i salût de' fije, e viodìnd il fî inzenoglàd ai pîs di lùi che i domandâ perdon, i disê

— Isal fòrsi che tu domandis perdòn a nom de' to ubidiènze?

— Pàri mio'.....

— Dimi: Indulâ sestu stàd jarsère? in ostarie?

— No pàri. Jo no soi màì vignùd fur dal lavo: ratori di siòr Drèe dopo mizdî, altri che un' òre devànt gnott cul mio amì Gènio a.....

— Bèvi, s'intind. Par impossibil che no tu ùs màì capî di bevuçhà e di lâ cun chell amì che ti sedus a èssi, come lùi, plen di vizis. Ti ai ditt anchimò une vòlte che ché compagnie no mi plas par nessun cont, parcè l'è un zòvin che nol pènse che di fâ mal a se stess e ai àltris; co: me pur ti ài ditt che siòr Drèe no mi plas par nijè, parcè al è nassùd altri che par fâ murî nei vizis lis biellis àrs; e cun dutt chèst no zòve. Se tu amìs par ver la pitùre, co: me o' desidèri, fàti compàgn di Rubens siòr di cûr, di sàng e d'inzègn; - vâ a çhatâ il pàri Snýders bon religiòs e

brav artist, - ma siòr Dree.... no.

—— Nel fevelâ cun siòr Dree, o' cir nujàltri che un mòment di plasê.....

—— L'àrbul del plasê proibid nol fas che mal. Pènse ben! Uè scomençe l'an gnuv, ma chèst al è l'ùltim di perdòn, e te l'acòrdi come une prove

—— Ah ɀhar pàri, disê Anùte, no scomençi chèste zornàde par miò frâdi cènce che nol ièvi la vuèstre benedizion, parcèchè, come olès che Mèni si corèzi se Dio, se la mê buine màri, che è in cil, e se vô stess no i ses di ajùd?

—— Pàri miò perdonàit ogni miò fall e us promèt in avignî di jèssi bon. Dàimi la vuèstre benedizion

—— Ben, - o' te doi ançhe une volte, e puèdi la mê benedizion fâ la to ànime buine di virtùd. La pas sei cun te. E lu benedî. -

Un' ore dopo, mèntri sar Tite fo visitàd dal sò grand amì, Pàuli, Anùte e Mèni lèrin tê galerie che il barbe di lor pàri al vève fatt lascit a lùi. Chèste galerie ère furnide di biellis e presiàdis pituris, ma Mèni, ispiràd da altre idèe, dimostrâ che dutt i fastèdie, e voltànsi cuintri Anùte i disê:

—— La vite che il pàri ùl che o' fàsi no mi plàs, parcè mi seçhe, mi oprìm e mi dâ fastìdi. Jô no puèss restâ tant timp cussì. Ce mài ise la ɀhàse di nèstri pàri?..... Par te è un paradis, par me, une presòn. Un pensìr grand mi clàme in altri lùg..... Òdi un studi

che mi comande une vite che no soi nasçud par fâle.

— Çhar fràdi, tu sas pur che tè nèstre famèe è usànze che.....

— Si si, o sài. Il prim che al nasc al è om di tòghe, il segònd di glèsie.

— No ise chèste une onoràde carière? Çhàle, Mèni, chèsçh dipinz dei nèstris nonòs che cun l'esèmpli provin che la tòghe è tignùde cun ambiziòn. Viòd chi Zuan ...... sacretari di..... che par paìre di jèssi copàd, al disê a Pipo II lis lagnànzis che il popùl al olève fâ cuintri di lùi. Viòd tà Pipo, nèstri nòno, copàd dai nimis de vère fede. Viòd, in timps plùi antigs, Colò, l'ami gránd di Zuan IV. .... No convint di dutt chèst ustu là prèdi? Se tu àmis chèste carière, no vê paìre che il pàri, par viodèti content, ti secondarà, e cussì podèrin dî che tè nèstre çhàse al è stàd anche un prêdi.

— No tu capissis, sûr mê. No è chèste la glòrie che mi spinz.. Se il mio cùr bàt fug e flàmis nol è nasçud par jèssi sfrènzud sott une vièste di còlor bronzin o sott une tònie di prêdi. Altre çhòsse mi fas bisùgn: la libertàd, i viàzz, la uère. La stanze fodràde di libris e di bergaminis, dulâ che mio pari al ùl che o mi distrùsi, è par me une sepolture. Ti zùri, Anùte, che o mur in chè çhàse di antigàe e sott chèste crudèl tutèle, - e se cuàlchi volte cir di baracà, al è soltant par dismenteâ lis mes çhadènis

— Mèni mio, bùte di bande chèi çhativis pen-

sirs. Disève nèstre màri che la vere libertàd stâ te ànime; che libàr al è cui che al mett sott i pîs lis sos passiòns, e cui lis sopuàrte, al è un sclav. Dunçhe, Mèni, ubidis la màri, parcèchè lis promissiòns fattis da Dio ai fîjs ubidièns no àn mài falàd.

— Trovaràj, ma ....

— Chèst baste. Jo preàrai par te la Madò-ne, e nèstre màri che nus scolte dal cîl.

II

L'anime risolude no
à orelis.
Giusti.

Chèst an, scomençàd cussì di pôc confuàrt, corê prest come une làvie che uàste lis visinis campagnis, puartànd vie la speranze dé ricolte e dé vendème. Di tratt in tratt Mèni dê segnàl di mantignî la promission fàtte, e sar Tite nol manchâ di contentàlu di ogni chòsse. Come pàri poi sintive il dovê di corèzi il propri fì ogni vòlte che al fasève des manchanzis, e, une vòlte, pensâ postadamèntri di clamàlu tè so chàmare par dî chèstis peràulis:

— Anchimò no tu saras persuàdud dé carière che o' desidèri che tu fasis par cuistâ un gran nom e par salvâ il ricuàrd di chèste famèe da duch presiàde come la plui antige e riche del paìs. Ma la to idèe cuale ise? Par che un gnûv pensîr disturbi la to ment, e che nol sei nije bon par vê une vite onoràde. Char fì tu sas cuant ben ti uèli,

e cuant cir di complasèti par che tu deventis di cuàlchi ghòsse. Se il pensîr ti clàme a une divièrse e buine vite, vôi daûr; ma se chèste vite no fas che prejudicâ par simpri il to avignî, slontàne prest chell pensîr. Seguî la volontàd dei vièlis no si fale mài; - e o' che soi vecho e pàri tègn a menz anche chèste. La carière des azions, scomènçe tè famèe. Ubìdî, rispetâ e judâ son tre dovès che i fijs dèvin avê viàrs il pàri e la màri. Nùje plui just al è che puartâ lor amor e ubidienze, parcè il fî che mòv lis spàlis cuandche il pàri o la màri lu corezin, che fevèli o rispuìndi cun disprèzz; che giòldi cènce nessùn pensîr ogni sorte di divertimentz, mèntri lor son tè misèrie, son ghòssis che fasin sgrisul, nè puèss sperâ mài ben. Vicevièrse poi un fî che cun lis peràulis e fatts cir di ricognòscisi viàrs so pàri e so màri; che no fas nùje d'impuàrtant cènce il lor consèj e in dùtis lis sos ghòssis cir di complasi, chest fî, al è content tè sièi lavors, presiàd dai ùmign e benedett da Dio.

A chèstis peràulis Mèni dimostrâ buine volontàd di mudâ vite, cundidî di bandonâ ogni sorte di compagnie, di ubidî il pàri e di studiâ cun amòr. Ma no tâ vie tropp timp che vint novamèntri des sos bràmis di slontanàssi de ghàse, fasè t'un lamp cambiamènt, e scomençâ a stâ fûr la gnott, sin a òre tarde.

So sûr Anùte, lu spietâ. Procuràve di dî cuàlchi peràule di afiett, fasind cognòsci anche il rimuàrs che al vève viàrs il pàri. Pùar afiett che a pène a pène otignive

di placâ té matine daûr di fâ invelegnâ il pàri!

Sar Tite, inrabiàd par un fì prime tant amàd, sintive ogni dì vignî màncul il so' amòr.-

. . . .

L'an nol rivâ anchimò al so' tiàrmid che si verificiâ la stabilide disgràzie di Mèni. Une sère, mèntri fo spietàd da so sûr e da so' pàri capitàrin invece dos lètaris: une a sar Tite, l'altre a Anute che savê scuindi cènce che nessùn vess podùd inacuarzisi. Cui scrivève la prime? Mèni.- Cui scrivève la segònde? Il moròs di Anùte.- Se disève chèste? Lu diràì in altri lûg.- Se disève ché? Disève che sind vignùd òtim usâ dei diritts dàs da' etàd, e che si slontanàve de' ghàse parcè al ère stufàd di sintî simpri a cridâ, e parcè olève fâ pròve de' fortùne indulâ che il pensîr lu vève clamàd. Domandâ poi al pàri e a la sûr scuse e perdòn di dutt. Chèste lètare butâ Sar Tite in grànd dolor, e par cuàlchè zornàde no podê neànghe atindi ai sièi afàrs.- Anùte cirî ogni miezz par lizerî il dolor e la svindicaziòn del pàri cuintri del fì, e za la passion làve di dì in dì disfantansi cuandche une persone vignî té ghàse, a nom di Mèni, e reclamâ la puriziòn di eredi-tàd de' màri, fasìnd cognòsci che, usànd de' libertàd, al vève ghòlte une fèmine un mont puàre.

Sar Tite, invelegnàd novamèntri, lu maledì nìje zovànd la prejère de' fije, par slontanâ la blestème causionàde dal fràdi.

III

Àme cui ti àme e rispuind
a cui ti clàme.

Giusti.

Da chell di ogni memòrie di Mèni fo bandonàde, — il so nom disnotàd dal àrbul de fa-mèe, — il so ritràtt brusàd, — la so ghàmare siaràde e proi-bid di clamâ il so nom. Il so fâlâ dimostrâ cun chèst che foss piardùd par fin la memòrie che al ère vîv. Cun dutt chèst, la so figùre stève simpri tra il pàri e la sûr e, sveàve in lùi une triste passiòn e in jê un grand displasê. Ma ce podève fâ il displasê di une frutàte de-nànt il disprèzz di un pàri cussì burlàd ?

Deventàde jê sole l'afiett del pàri, si viodê colme di ogni ghòsse, ma che no pàscin il cûr. Avève simpri in ghav il fràdi e il moròs, parcè avève paùre che il pàri nol foss content, nè mài olsâ pàndi chèst secrèt. E chê letàre, che mài vê lett par jèssi stàde simpri da-prûv so pàri, ghatâ il momènt une zornàde che fo nel

zardin, e par paire che cualchi dun la chàlass, si platâ sott un salgàr. Ère scritte cussì:

17 Zugn 18....

„ Chare Anute

„ Par motivs di servizi, no ài mài podùd chatâ
„ che chèst momènt, par fâti cognòsci che il mio stàd di
„ salùd fo simpri bonissim, e o' speri che sèi anche il to'.
„ No dubitâ, che o' no ti vèvi simpri in cûr, e che mantè=
„ gni la promissiòn fàtte prime di lâ vie.

„ Ti fas savê che, fra pôc timp, o' vègn a chàse, e
„ cussì combinarin ogni nèstri afàr.

„ O' speri, anzi soi sigùr che to' pàri sarâ a co=
„ gnoscinze di me, par cui ti ài fatt vignî chèste, te' to chàse.

„ In tant ti salùdi, e a riviòdisi in curt.

„ Il to'

„ Luvigi

Teràulis o' no varès par esprimi ce che provâ Anùte nel lèi ché letàre che ognun po' da se ideâ ce che si pròve te' etàd di disesiètt agns, etàd che il cûr sint il bi=sugn di puartâ amòr.

Olève rispuindi, se altre idèe nol avèss in chell momènt istèss ditt di spietâ di pàndi, prime al pàri, chèst amor.–

Sar Tite ogni di plui i puartàve amòr, e la col=màve di ogni chòsse. Ma lis sos galantàris, èrin invece di=smenteàdis tal baul. Diviàrsis voltis, chalànd ches richez=zis, pensàve al fràdi e disève: È Mèni, forsi, varâ bisùgne!

Da gran piezz no savève la sòrte di Mèni, par-cè nèssun fevelâ, nè lüi avève dàd gnòvis; e chesgh pensirs, tignivin turniàd il so cûr.

Une sère di autùm, stàve sintàde denànt un balcòn a plan terèn, che al ère de bande del curtil de ghase, che fasève zirâ il filatòj. Spiràve tè so muse la blanchèzze, l'amor, il dul. Ère une ghòsse d'inghànt.........

Fòrsi chèste virtùd sburtâ Mèni, che segretamèntri entrâ tal curtil e...... dê un sospir. Anùte alzâ i vòj, e viodìnd so fràdi

— Oh Dio! disê, Mèni, sestu tu, fràdi mio?

— Oh sûr, soi jô.

— Jèntre..... Mio pàri...... nèstri pàri l'è lad fûr par afàrs. Jèntre..... No stâ vê paure.

— No.... No soi jô il fì maladètt?..... Olèvi soltant viodeti prime di partî par un lung viàzz. Domàn o vòi in Amèriche e la mê fèmine e i mièi fìjs van te ghàse di un mio parint. Vedaràj se puèss fâ fortune.

— Fràdi mio, nije o puèss par te? Ah se a noàltris foss podùd di placâ nèstri pàri!

— Jo i ài puartàd ofèse, e lüi al â resòn di usâ del so diritt.

Anùte lâ vie un momènt, e tornâ cun un baùl plen di robe.

— Fràdi mio, chèstis robis son mes, e o puèss fâ ce ch'e uèi. Tuèdi il pizzul ajùd che ti fàs, jèssi il prim de'

tò buine fortune.

— Îo, Anùte, no uèi vê. Ài des manghànzis, ma chèste no uèi vê. Mi baste chès monèdis che ài vud di ereditàd di nèstre màri, e tu tègn cont di ce che tu as del pàri.

Anùte olève par fuàrze, ma no zovâ.

Mèni ghalâ la ghàse di so' pàri, strenzê la man di so sûr e

— Màndi Anùte, i disê.

— Mèni, sarastu felix?

— O' varài ce che mi ài meretàd. Màndi Anùte

— Fràdi mio' ghar...... màndi.

È si slontanâ.

IV

Ogni vid ûl il so' pal.
Giusti.

Si fasè indenànt il timp che Gigi tornàve a ĝhàse e Anùte no avève anĝhimò pandùd chell secrèt amòr che la tegnive te' passiòn, nè sar Tite fo mài inacuàrt che ché passiòn foss par chest afàr, ma pluitòst par il fradi.

Une sère, cuandche il timp si fasè brutt e che capitâ la bissebòve, Anùte ère cul pàri tal tinell che fevelàve e te' sièi discòrs provâ a dî anĝhe chèstis peraùlis:

— Cùi sâ mài in ce pericul si ĝhàte cumò la nav di Mèni!

— Mèni! ..... Tu, nò tu as plùi fràdi, come jò no ài plùi fi. Altris fijs jô no ài che te.

— Pàri mio, la vuèstre bontàd mi confònd, ma pùar Mèni!

— Tu savaràs che cùi ĝhàte scùse ài trisg, fàs caùse cun lor, e tègn a mènz che ogni peràule sòre

chèst propòsit è proibide te mê ghàse.

Anùte no olsâ ticià il pàri, e spietâ invece il momènt pliu bon par mèti une peràule di pas a favòr di so fràdi. Ma ogni sèire fo di band.

Èrin passàss cinc agns che Mèni al ère fujîd di ghàse. Sar Tite, vignùd vegho, sintive ognidivignî màncul lis fuàrzis de vite, e al bramàve di viodê maridàde so fije. Cenonè une zornàde la clamâ te so ghàmare par dî chèstis peràulis:

— Fije mê, i agns crèssin sore di me e, amarèss, prime di lassâ chèste vite, viodèti maridàde pulid. — Diviàrs partìs ài vud, e un soltant ài scièlt. Chèst al è il cont Albàn Rossetti. La so righèzze è uàl de to, e la stime, che giòld in pais, l' à cuistàde cul so contegno e zentilezze dei sièi custùms, Ce distu tu?

— La scielte di un stad è di grande buride, pari mió, e lassàssi menâ a tor da caprizzos pensîr è debolèzze. Il cont Albàn no mi displàs, e vulintîr lu gholarès, se il mió amòr nol foss impegnàd.

— Come?

— Sì, pàri, àmi un zòvin, e perdonaimi se cumò us diclàri chèst secrèt.

— Còntimi: Cui isal chell zòvin? Cuand astu fatt cognoscinze?

Anùte tremànd i disê:

— Un an e miezz, al è stad domènie vott dis, che land a messe, incontrài il fî di siòr Guàld Pinel

che mi saludâ e disè se ài in contràri la so compagnie. Jò ài ditt di no." Finide la messe, Vigi si complasê novamèntri fàmi compagnie infin a la puàrte de ghâse, e dòpo di vê ditt des peràulis, lu ài lassàd cun un salùd e strète di man. Us confessi, pàri, che ogni peràule e ghalàde, disève che noàltris si olin ben.—

Dutte ché zornàde, e par diviàrs dis, no podèvi stâ cidine, e mi parève simpri di vèlu dònge di me. Ma, no lâ tropp timp che tornài a viodilu, cuandche o' lài a ghatâ une mê compàgne, e in ché vòlte, ài vìud une sigùre pròve del so' afiett par me. No sarès stàde cussì infin uè se Gigi no vès promitùd anghe cun une letàre che capità cuandche scrivê mió fràdi Mèni. Chèst, e nijàltri, al è il motiv, che rifùdi la man di Albàn.

— Strani un mont al è il to' fevelâ! Capiss che la zoventùd, al dì di uè, no fas l'amòr a giàte uàrbe come i nonòs di une vòlte, ma il to' dovê jère simpri di dî prime a to' pàri, e acòlzi ogni miòr consèj.

Cuant a chell fantàtt, lu cognòs che al è di buine famèe, e nije ghàti di dî. Ma se ti perdòni parcè ài provìs che il to' cûr al è disponùd par il ben e che la to manghànze no è tant grànde par jèssi diviersamèntri, no dismenteâ, par altri, di tignî a mènz, come ultim ricuàrd, ce che ti dîs: Lis tos spesis no sedin plùi grandis de' entràde, e tes tos robis cir di jèssi d'acòrdo e in buine pas, parcèchè indulà che mànghe la pas, alì l'è l'infiàr. Se il matrimòni ti darà dei fijs, la miòr ereditàd, che tu puèss lassâ,

è une buine educazion, e l'om plui l'è educàd e plui l'è bon. Ricuàrditi anchimò che il mond al à plui bisugne di galanzùmign che di dotòrs, e fasind cussì, tu podaràs spietâ da lor un cambio di amor e di ajùd.

Chèstis peraulis ingropàrin il cûr di Anute che a pène podê dî:

— Pàri mio, ogni vuèstri consèj sarà mitud a pro.

V

Il dismenteâ l'è il
rimiedi de' vendète.
Giusti.

Sar Tite no fo ingianàd del so' pinsîr, parcè doi mês dòpo che fevelâ cun so fije, i vignî un colp, che par altri fo diliberàd de' muart, ma restâ impotènt. E cun dutt chell jère cul pîd dònge la buse, avève neàd il perdon al fi, plui voltis domandàd da Anute.

Sconfuartàde in cûr, ma in aspiett cujète, cercenàve so' pàri des plui grandis curis, e i parève di viodê a pôc a pôc slontanàssi il pericul, cuandche une sère di autum lu viodê dutt in un tratt, bandonàd sul so' caregon senze movisi e impicotid. Cirî di fevelâ, e a stènt podê dî:

— Leimi cuàlchi chapitul del vanzèli.

Anute chotê chell libri e acidentalmentri lu viarzê a la parabòle del fi dìscul. Cuandche fo a lis peraulis = Cumò cunvignive di fa fieste, e di giòldi, parcèchè „chèst to' fràdi al jère muart e al è tornàd a vivi, al

"jère piardùd, e al è stad ghatàd = si butâ ài pîs del pàri disind:

——Mèni.....il miò fràdi...perdon.... Per= don pàri.....

Il pàri al jère za vint; - Dio i vive fevelàd.

VI

E po?

Un mês dòpo la muart di Sar Tite vignî a ghàse il nuvizz. - Anite ère a cognoscinze, e pôc impuartàve, come di jèssi restàde uarfine di vinch e dòi agns, anghe del pàri. Dizviàrsi voltis l'omp di ghàse l'avève viodude a vajî e la confuartàve; ma nije zovâ, parcè la passiòn i puartàve vie il cûr. Il so' aspiètt l'ère istess, cuandche viodê Gigi che postadamèntri vignî a ghatàle e che i domandâ scùse del so' ardî.

Anzi scuse tu, Gigi, i disê, se no ti fas complimènz, che tu savaràs il motiv parcè il mio' cûr l'è cussì strent.

— Ànimo, Anite, no stâ vajî. O' capiss che la piàrdite è grande par sintî la manchanza di un pàri cussì bon e da te àmad cun afiett; ma bisigne istess dàssi coragio parcè cènce coràgio no è virtud. Crodistu che anghe a mi no displàsi di no vê viodud anghe une vòlte to' pàri?

— Dutt vâ ben, Gigi, ma pur no puèss dâ pas al mio' cur.

— No stâ jèssi cussî. Pènse che in curt noàltris sarin in compagnie, e mio' pàri e mê màri son contentòns.

Dopo di jèssi tratignud cun Anute a fevelâ circumcirche un'ore e mierze sore chèst afàr, lê vie con promission di tornâ a chatàle. —

VII

Des virtuz di chesch spos,
clare è la prove.

Zorutti.

Quindis dìs dòpo che visite, diviàrsis persònis èrin in une stanze de ghàse di sar Tite. Sòre une taule e visin a un calamar d'àrint, ère une ghàrte scritte e sigilade. L'ère il test di sar Tite Tilleghem. Dugh stavin cidins par sintî la ùltime volontàd, cuandche Anùte disê al nodàr:

— Lùi dunghe po sigurâ che mio fràdi l'è vignùd?

— Si, parcè la nàv è capitàde infin jarsère

— Chèste è une pène, disê un dei parints, di dovê spietâ tant timp, e si varès dovùd fâ par mièzz di un delegàd.

In fatt capitâ, e il nodàr, dòpo vê fatt cognòsci il motiv de clamàde, disè:

— Daràì dunghe letture di ghest' att.

„L'an 18.... il dì 21 di jugn in......

„ Jô Tite Tilleghem cuòndam Pròspar san di ment e di „ cuàrp, ài fatt di mê màn, chèste ùltime volontàd:

„ Avind ricevùd da miò fi Mèni ogni sòrte di ofesis, „ diclàri in chèst att di privàlu dé ereditàd che ài vud dai „ mièi nònos e da me cressùde coi uadàgnj, e di lassàle inve- „ ce a mê fije Anute, la cuàl ereditàd è chèste...................

Tite Tilleghem

Finid che avê di lèi, Anùte i disê:

— La ròbe di miò pàri è mê? e puèss fâ ce che mi plàs?

— Sì, parcè l'att l'è ben fatt.

E Anute cince dî peràule, ghapâ il test e lu sbregâ. Po disê a so' fràdi:

— Mèni, miò ghàr, il pàri ti à perdonàd, e o'man- tègn la so ultime volontàd. Spartin tra noàltris la so' robe, e provin a vivi in pas.

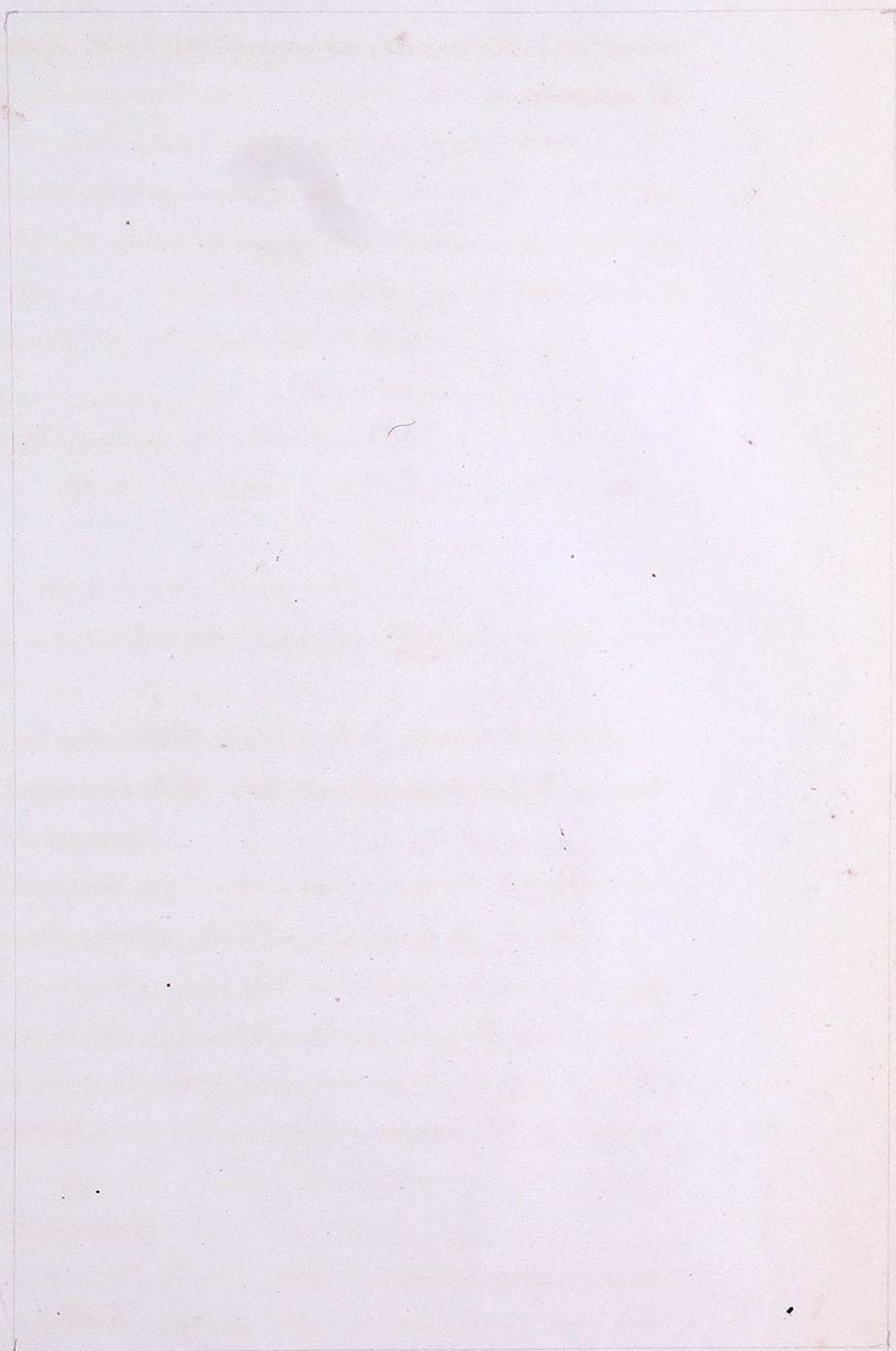
Chèst fatt savê cun maravèe dutt il paìs, e tè zornàde istesse la famèe di Gigi desiderâ di viodèle.

Combinàd ogni afâr, savê pur il pais che Gigi e Anùte si èrin ghòlts, cuandche lèrin in glèsie a ghòli la benedizièn compagnàs dai parints. La glèsie in t'un momènt fo plene di int a curiosâ e dal lor cûr no si sintìve a dî altri, che son doi agnùi che si àmin e che si ama- ràn infin a la muàrt.

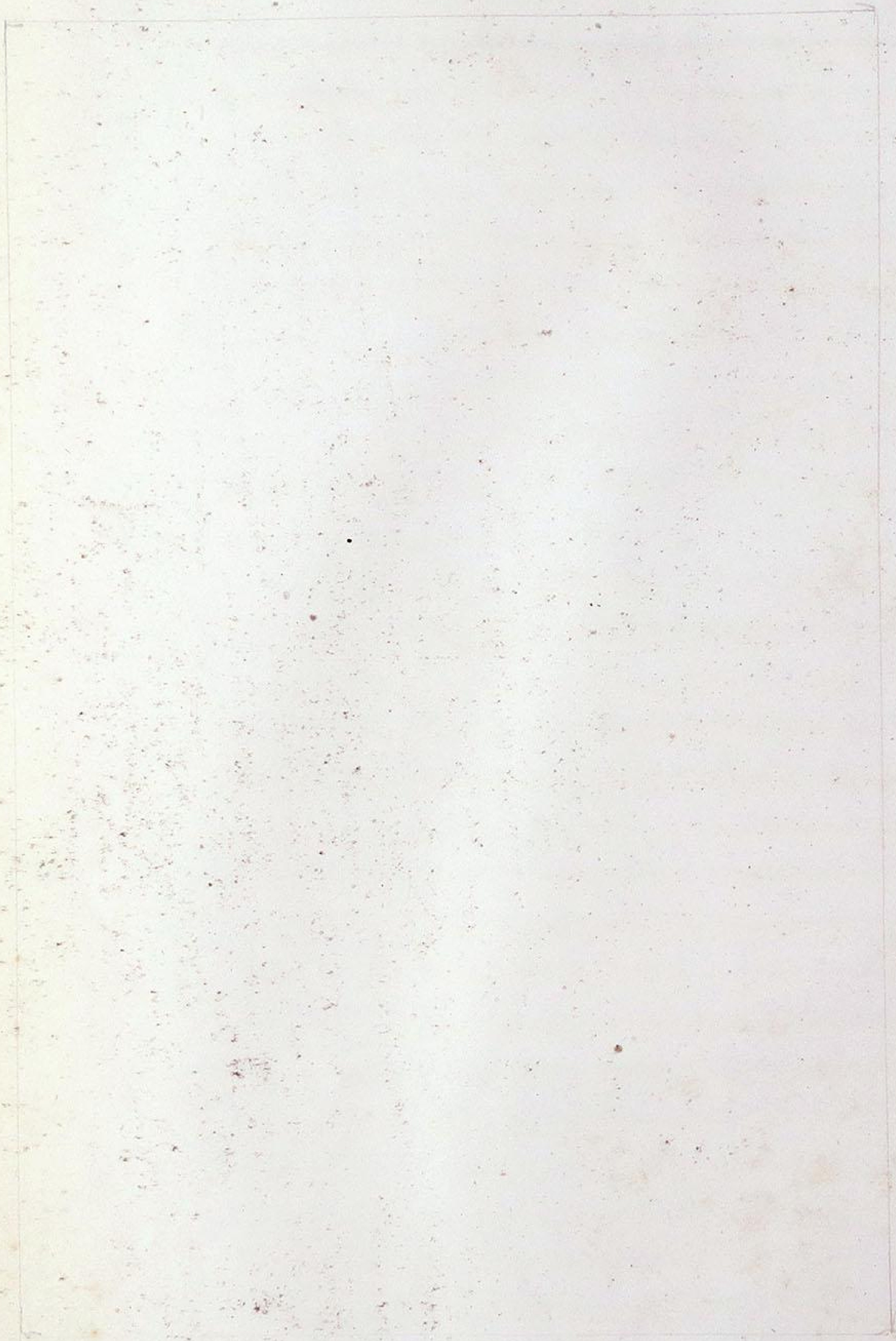
E in fatt Anùte vivê contènte e cun onora- tezze, mèntri so' fràdi, menâ par cualchi an une vite di

stent, e zòvin anchèmò murî, lassànd la fèmine e i fijs tè miserie.

BIBLIOTECA
CIVICA
DI
UDINE

